

Մայիս 17. Սրբազան Սինոդը աստուածաճարանութեան մագիստրոս զպիր Պերժ Պաօշեանցին թոյլատրում է չորս ամիս ժամանակով զնայ արտասահման Փարիզի ցուցահանդեսը:

Մայիս 17. Սինոդը թոյլատրում է Տրիխիսի կոնսիստորիային Ախալցխայի ս. Փրկիչ եկեղեցուց փոխարինարար 4000 ռ. վերցնել և ապա Բաթում քաղաքի եկեղեցու շինութիւնը վերջացնելու համար: Եթևութեան աւարտումից յետոյ Բաթումի եկեղեցու եկամուտներինց պէտք է տարեկան 1000 ռ. յետ ստանալ ս. Փրկիչ եկեղեցուց վերջրած պարտքը ծածկելու համար:

Մայիս 17. Լուծւում է Երևանցի Լեւոն Տարիվերդեանի պատկը Սրբուհի Թովակիմեանի հետ վերջինիս թոյլ է տրւում կրկին ամուսնանալ:

Մայիս 19. Ընդունւում է հոգեւոր կոչման մէջ Գրիգոր (որ և Պատուական) Տէր Անտոնեանը: Մոդէս գիւղի համար քահանայ ձեռնադրուելու:

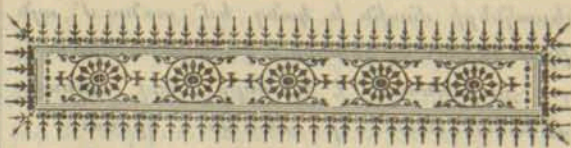
Մայիս 19. Լուծւում է Մոփսէս Խաչատրեանցի (Մոփսէս գիւղից, Տփլիսի թեմ) պատկը իւր կին Սուլթան Խաչատրեանցի հետ և թոյլ է տրւում մարդուն ամուսնանալ ուրիշի հետ:

Մայիս 22. Լուծւում է Եռշեցի Միքայիլ Խաչատրեանցի պատկը իւր կնոջ Աննա Արրահամեանի հետ և թոյլ է տրւում վերջինիս զօրութեամբ օրինաց 2-դ կէտի 45-դ յօդ. 10-դ հասոր մասն Ա. նորից ամուսնանալ:

Մայիս 24. Լուծւում է Գանձակեցի Վասինկայի պատկը իւր ամուսին Տրդատ Ծաղկեանցի հետ և թոյլ է տրւում կնոջը նորից ամուսնանալու վերոյիշեալ յօդուածի զօրութեամբ:

Մայիս 24. Լուծւում է Եամիր Միքայիլեանցի (Ատրախսանի թեմ) պատկը իւր կին Թամարի հետ և թոյլ չի տրւում ոչ մէկին նոցանից նորից ամուսնանալու:

Մայիս 31. Լուծւում է Եղգակաթ Մանուկեանի պատկը իւր ամուսին Եարութիւն Մատթէոսեանի հետ և վերջինիս թոյլ է տրւում նորից ամուսնանալ (Երևանի թեմի Սարի Բաշ գիւղ):

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՆ ՍԻՐՈՑ ՄԵՍԻՆ

ՀԱՐՑՆՈՒՄ եմ ձեզ պրիստոնայ հայ եղբայրներս, երբ ապաշխարութեան օրերումս չեմ չարութիւն տուաւ ձեր թըմբած աչքերին ու ձեր ծանրացած արտեանութիւնները վեր բարձրացան, ինչ տեսաք առաւել հսկայական առաքինութիւնների շարքում: Ահա չէ՞ր արդեօք: Եթէ ոչ, վայ մեզ, վասն զի առաքինութեանց պարտեղը մանկ կարող չէր առանց սիրոյ, որ հրաշալեաց զրախտի միակ դուռն է, միակ մուտքը:

Ո՛ր էր թէ կարող լինէի սէրը սահմանել, որ մի անհունութիւն է, սէրը պատմել, որ անձառելի է: Դա մի զղացմունք է, որ Աստուած մարդու կրծքի մէջն է դրել նորա ստեղծագործութեան օրից, որպէս զի կեանքը շարունակութիւն կեանքը քաղցրանայ և կեանքը կատարելագործուի ու հրաշանայ: Այս խօսքերն են ի զուր չեմ շեշտում՝ շարունակութիւն քաղցրանայ, կատարելագործուի կամ հրաշանայ, վասն զի սէրը երբ համապատասխան արտայայտութիւն ունի: Ամուսնական սէր, որ երկու անձնաւորութեանց կրթութեմն է խօսում: Նորա զրկումն է պահուում կեանքի շարունակութիւնը: Որդիական և ծրնողական սէր, նախորդին և յետնորդին իրար հետ կապող սէրն է այս և հէնց այդ կապը կեանքին քաղցրութիւն է ապրի: Որքան և սկզբնական է սիրոյ այս երկու տեսակը, այնուամենայնիւ դժբա շատ նեղ են, դժբա մէջ լոկ մեքանորոնների երջանկութիւնը կայ, որոնցից դուրս միայն անտարբերութիւն և ատելութիւն ու նախանձն են թաղաւորում, ետականութեան այս հարուստ բերքերը: Եթէ այս տեսակի սէրը սիրոյ ծառի արմատն է՝ չէ՞ սակայն ամբողջ ծառը, չէ՞ հազարաւոր ձիւղ, ծաղիկ ու սրտազով պսակուած համաապառ բարձունքը սիրոյ: Ծառում եմ սիրոյ այս

տեսակների մասին և կանգ եմ առնում այն սիրոյ վերայ որ կեանքն է կատարելագործում որ հրաշացնում է կեանքը. այդ տեսակը «Քրիստոնէական սէր» անունն է կրում:

Այն սրտակոտոր վայրկեանն էր Գողգոթայի բարձունքում՝ Ամենայն ինչ կատարեալ է՝ վերջին հառաչանքը ցամքեցաւ անտրաա զոհի շրթունքների վերայ, նոյն հառաչանքից մի ծաղիկ բուսաւ ու բոլորեց արիւնոտ խաչը: Խաչակիր ու խաչապաշտ քրիստոնեան չէ քրիստոնեայ, երբ պաշտէ խաչն ու մերժէ այն ծաղիկը որ խաչի զօրութիւնն է, խորհուրդն է, հոգին է, ամբողջ մեռնող խաչեցեալից միշտ անբաժան ու անմահ խաչեցեալն է: Այդ ծաղիկը «Էփեսոսէական սէր»ն է:

Քրիստոնէական սէրը մի անհունութիւն է, որ բարութեամբ է լցրած. նա ամփոփում է իւր մէջ ոչ միայն որոշ անհատների բարելաութիւնը այլ ամբողջ մարդը. նա տարածուում է նոյն իսկ մարդկանցից դուրս, կենդանիների վերայ: Քրիստոնէական սէրը հաւաքում բերում է բոլոր մարդոց ու լեցնում սիրողի սիրաւ. կապուում են սիրւողները սիրողի հետ և բոլորը միասին միանում Աստուծոյ հետ որ կատարեալ Սէրն է: Հէնց այդ ներդաշնակ միաւորութեան մէջն է կատարելութիւնը հրաշքը կեանքի:

Ծշմարիտ քրիստոնէի համար մէկ առաքինութիւն կայ միայն և այն սէրն է. մնացեալ առաքինութիւնները լոկ սիրոյ ձիւղաւորութիւններն են: Սիրողը գիտաւ է, որովհետեւ սէրն անգութ լինել չի կարող. համբերող է՝ որովհետեւ երկայնամիտ է, վեհանձն է՝ որովհետեւ սէրը նախանձ չունի: հեղ է՝ որովհետեւ սէրը հպարտ լինել չի կարող, բարի է՝ որովհետեւ սիրողը չարիք հասցնել չի կարող, ներողամիտ է՝ որովհետեւ սէրը խստամիտ չէ, և ինչ: Այս իսկ պատճառով ես չեմ հաւատում թէ՛ որեւէ յանցանք կարող է զրկել մարդուն Աստուծոյ արքայութիւնից, եթէ մարդ իմացել է քրիստոնէական սիրով սիրել:

Ուր է քրիստոնէական սէրը: Քրիստոնէական սէրն ամենուրեք է. նա խօսում է սառուցեալ բեռներում, այրեցեալ երկրներում, արեան դաշտերում, մութ բանտերում, նա նահատակների շիրիմների վերայ ծաղկող

արքնդոյն վարդն է: Այս սիրուց էլ աւելի ամէն ինչ ընդգրկող հրաշք չի եղել. սէրն երկրագունեակից ընդարձակ է, վառ զի ամբողջ երկրագունեան է պարունակում: սէրը և տիեզերքից մեծ է, վառ զի նա ծաւալուում է տիեզերքից մեծ Աստուծոյ շուրջը:

Գուցէ, կուգէք քրիստոնէական սիրոյ պատկերներ տեսնել, բարի. գնանք այդ սիրով ապրողներից մէկի խղճուկ բնակարանը, մի քարայր որ մշտական ձիւնապատ լեռների գագաթումն է գտնուում: Մռայլ գիշեր է, մռնչում է բուքը, ձեռն հոսանքով բաղխում մատուռը: Մատրան մէջ խաչուած սիրոյ առաջ մի կանթիկ է վառուում. նորա աղօտ լուսի տակ երկու հոգի ծունկ իջած բոցոտ մրմունջներ են տարածում խաչի պատուանդանի շուրջը: Ալեկարդ ծերուկը դարձաւ դէպի մատաղ պատանին, որի ընչացքները հաղիւ էին սեւացել. Որդեակ իմ կարո՞ղ ես հաւատարիմ մնալ ուխտիդ, կարո՞ղ ես այս սառցապատ միայնութեան մէջ, այս սոսկալի բութերու տակ ճանապարհների վերայ շրջել ու մոշորուած ճանապարհորդներին մահուան ձեռքից խլելով մեր մատուռ բերել: — Այո, հայր, պատասխանում է երիտասարդը, մնաք բարով ասում անձնական երջանկութեան երկու կաթիլ գլորում՝ աչքերից խաչի առաջ ու սե քողը գլուխը քաշելով դուրս է սողում բութերու տակ մոշորուած ճամբորդներուն օգնութիւն հասցնելու համար:

Աչք ածեցէք այս դաշտի վերայ ու եռացող կեանքը տեսէք. խեղազուրկ ու ապակա՛նուած ժողովուրդը մէկ տեղ խունկ է ծխում՝ մամոնայի արձանին, միւս տեղ չարախոյն լեզուով խայթում մերձաւորին. այստեղ կեղծիք է ծառում կեղծ բարեպաշտը, այնտեղ այրեաց և որբոց տունն ուտում կեղծ բարեգործը. այստեղ խարբայութեան նուրբ թակարդների, այնտեղ տգիտութեան անվերջ խաւար, այստեղ օտարամոլութեան ախտն է եռում: այնտեղ սուրբ յիշատակաց միացորդք անարգուում, այնտեղ բռնութիւն, այնտեղ անհնազանդութիւն. մէկ խօսքով ամենեքեան խոտորեալ, ամենեքեան անպիտանացեալ, ամենեքեան կոյր և մօտակայ անկումն տեսնելու անգօր: Այս տխուր պատկերի առաջ դեղ-

նում դաշկանում է և նախնեաց սուրբ շիրիմների վերայ դաստիարակուած մէկը: Ծորա հոգու մէջ անմիտ ժողովրդի գլխին դալիք թշուառութիւնն է պատկերանում: Խողովում է նորա հոգին: Մա շրջում է ատելութեամբ փրկարացող հրապարակի վրայ, նախատում յանդիմանում: դարձ քարոզում իսկ կատաղի ամբողջ նորա վերայ է բարձում իւր անտերը: ապտակով ձաղկում և անժամանակ երկրի անդոյս ծոցը զրկում սիրոյ առաքեալին: որի շիրմի շուրջը միայն ծաղկում ու պտղաբերում է սերմանուած սէրը:

Ահա ձեզ մի աշնուական օրիորդ, փափկութեամբ սնուած, ծնողների սիրովը ցօղուած մի աշագեղ աղջիկ, որի վերայ շատ ընտիր երիտասարդների յուսալի աչքերն էին սևեռուած: Բայց ահա նա մերկանում է իւր զուքան ու զարդը: մետաքսն ու կերպաս, հագնում կամուռը այրիութեան սև շորը: կրճի վերայ մի կարմիր խաչ կարում: թեւն առնում հայրական ժառանգութիւնից մի կողովիկ միայն և անձնական բաղդի գերեզմանի վերայ հոգեւոց ատելով հեռանում է: Ուզում ես տեսնել նորան. մտիր ճանապարհից վերայի հիւանդանոցը. ահա նա լուանում է անտէր հիւանդի վերքը: հանում իւր կողովից սպեղանի ու փաթեթ և ամօքում թշուառի ցաւը: Մտիր լերան լանջում: այրիի պէս մենակ ցցուած կեցած վանքը. ահա նա իւր կողովով հոգին ուրախ դէմքը արուր գնում է շրջակայ գիւղեր, որբերի, այրիների արցունքը սրբելու: Մա ժողովում նա կերակրում է քաղցածին. այրու քոյրը, որբի մայրը նա է: վշտերի մէջ՝ մխիթարիչ մահուան անկողնում: յուսադրող, դառն վհատութիւնը քաղցրացնող այս քոյրն է, ողորմած քոյրը, քրիստոնէական սիրոյ այս ընտիր առաքեալը: Շատ են այսպիսիները:

Արդ տեսա՞ք ուր է քրիստոնէական սէրը տեսա՞ք քրիստոնէական սիրոյ լուսաշաղ պատկերը:

Սէրն ոյժ է. մի ոյժ, որ հզօր է տանջանքից, հզօր աշխարհի բոլոր ոյժերից, հզօր է մահից. մահու սարսափը սոսկալով փախչում է սիրոյ առջևից: Սէրը մի վշտալիտ խարոյկ է, որ արեան ոչ մի հե-

ղեղով չի հանգչի: Քրիստոնէական սէրը, ասում է մի իմաստասէր, ձեռքերից շրջածան խորատակող, ոտքերից կապանքներն արձակող և մարդուն ազատութիւն տուող ոյժն է: Եւ իրաւունք ունիք պնդելու. տուէ՛ք քրիստոնէական սէր, և կ'ընջուի աշխարհից ամենայն չարիք ու բռնութիւն:

Քրիստոնէական այս մեծ ոյժին էք պարտական կանայք, որ երբեմն մութ կամարների տակ կ'թառամէիք Աստուծոյ արեւից ու անձրեւից զուրկ ծաղիկ նման՝ խորող հեթանոսութեան, հեթանոս անհաւասարութեան երեսէն. իսկ այժմ Աստուծոյ արեւն ու անձրեւը և ձեզ վերայ կտեղայ ու ազատութիւն կ'ընէ՛ք:

Այս ոյժին ես պարտական երբեմն աշխարհի հզօրին ստրուկ տիրոջը ձեռքով վաճառանքում անասունի պէս վաճառուող հէգ մարդ՝ քեզ համար յառաջ գնալու յոյս չկար. ստրուկ էիր ծնուած, ստրուկ պիտի ապրէիր, ստրուկ մեռնէիր. իսկ այժմ քրիստոնէական սէրը քանդել է կապանքներդ, սիրելի, աշխատիր, զօրացուր հոգիդ և վաղը իշխանական աթոռ նստելու իրաւունք էլ կունենաս:

Այդ սիրուն ես պարտական մանուկ աշակերտութիւն, երբեմն սրունքների կոճղի մէջ դամած, բրածեծ ու հոգիդ բռնութեամբ դաստիարակուող աշակերտութիւն, հասակաւորներից արհամարհուած պատանեկութիւն: Իսկ այժմ. այժմ քո հասակը, քո կեանքդ և հասակաւորներին է ցանկալի դարձել: Յիշում ես թէ ինչպէս քո հասակակիցներից արհամարհողներուն նախատեց սիրոյ վարդապետն ու ձայն տուաւ. «Թոյլ տու՛ք մանկուոյդ գալ առ իս»:

Վերջապէս ո՞րը թուեմ քրիստոնէական սիրոյ արդիւնքներից. բարձր ի գլուխ պանծացող աստուածահաճոյ հաստատութիւնները, հաւասարութեան ուղին, ազատութիւնը, անվերջ են այդ աննման ոյժի արդիւնքները: Այս արդիւնքի առաջն էր խոնարհուում սրբտեղի մեծ աշխարհակալ Պօղոսն ասելով. «Լեզունները կ'ընեն մարդարեւութիւնները կխափանուին, իմաստութիւնը կխափանուի բայց երբ բան ընդ միշտ կ'մնայ՝ հաւատ, յոյս սէր,

և սոցանից ամենամեծը սէրն է: Դա մի համաշխարհային լեզու է, որ խօսում է կրթեալի և անկրթի հետ: ազգերի և զիանոյ հետ մի անժամանակ անցադիր մարդկանց սրտերի աշխարհը շրջելու:

Արդ, քրիստոնէական սիրով մկրտուած իմ ունկնդիրներ, քրիստոնէական կրօնը սիրոյ կրօն է, խել սէրն ամենուրեք պիտի լինի: ուստի քրիստոնէական կրօնը ոչ վանքերի կամարներում պիտի քարանայ և ոչ կրօնաւորների կրծքում պիտի կաշկանդուի: նա ամէն տեղ պիտի մտնի: դերդաստան, գատարան, ատենան, ապարանք ու խրճիթ, ամէն տեղ պիտի թափանցէ: Մի վայրկեան հանեցէք կրօնից սէրը, և դուք մի անհուն դատարկութիւն կուներեսք: արեան գետերի մի անվերջ հոսանք՝ հրեշտակ մարդուն արիւնը առաջ զայլ դարձած, ատելութեան խաւարը ձեր հոգու վրայ իջած:

Քրիստոնէական սէրն առ մարդ և առ Աստուած՝ անխզելի շղթայով են կապուած. չկայ ձմարիտ սէր առ Աստուած՝ առանց սիրոյ առ մարդ: Փրկիչն Յիսուս մարդկային դերապանց կողմերի մարմնացումն է. կարելի չէ Յիսուս սիրել, երբ մարդն ես ատում, և ընդհակառակն:

Այս ամենից յետոյ յորդորում եմ ձեզ, վառ պահեցէք ձեր հոգու մէջ սէրն իբրեւ սրբազան զօհի նուիրական հուր, վարժուեցէք այդ սիրուն ու կհամոզուիք թէ՛ եթէ ձեր կենաց գրքում կայ մի փայլուն երես, որ սիրուն անհուն հրճուանքով է լցնում, այդ այն վայրկեաններն են, երբ դուք Յիսուսի սիրովն էք սիրուած:

Մայրեր, երբ ձեր դուստր ծնի ձեր հոգու հատոր գաւալի օրօրոցի վերայ և ժպիտն ու համբոյր կաթին մանկան վարդ երեսն ի վարս հեան էլ սէր շնչացէք մատաղ տկանջին:

Երիտասարդ, երբ սրտիդ ու մտքիդ ընկերին հանդիպես ու կարօտադին կերպով գրդուիք զիրար, շնջիր սէրն է այս:

Հայ մարդ, երբ ազգակիցիդ խոցերի վերայ ճակտիդ քրտունքն ու աչքիդ ցօղը թափուի ու լուանայ, միթաբուիր ու կարդա՛ սէրն է այս:

Հայ ծերուկ, երբ լայնարեւան գերեզմա-

նի քովը կանգնած աչքդ յառած դէպի սիրապատկ խաչն Յիսուսի որից յոյսերի մի առատ ցօղ է իջնում՝ կուրծքդ ու հանդցնում՝ այնտեղ մահու տաղնապար շնջա՛ գերեզմանից հեռու կանգնած սերնդին սէրն է այս:

Երբ ապաշխարութեան օրերում ձեր աչքերը սեւեռուեց կարմիր խաչափայտին, թող ձեր միմունջն ու աղօթքն այս լինի՝ Տէր իմ Յիսուս, Տէր իմ Յիսուս, եկ, եկ սիրովդ անհուն ախրէ հոգուս*:

Բենիկ վարդապետ

ԺԱՂԱՍՏԱԿԱՆ ԸՆՏԻՐ ՄՏՔԵՐ

(ՀԱՐԱՆՑ ՎԱՐՔԻՑ)

Մարտիրոսութեան ասպարէզ միշտ կայ: Քրիստոսի սուրբ վիաները կռապաշտութիւնը յաղթահարելու, տապալելու համար պատերազմում էին թոնաւորներն հետ: Ուղիւմարութիւնը, ըղջախոհութիւնը մեղքի թոնաւորներն են, որոնց դէմ պէտք է մարտնչել, և ով նրանց յաղթէ՝ միւսն է թէ մեհեաններ է կործանում: Կռապաշտութիւն ջնջում ու դասակից լինում Քրիստոսի ճարուղ, կատարելապէս խոտովանող նահատակներն:

— Մենք երկնաւոր թագաւորի զինուորներն ենք. երբեք մեր մարմնին չըպէտք է հանդրոտութիւն տանք, այլ քանի այս աշխարհումն ենք, միշտ պիտի պատերազմենք արդարութեան համար: Ով սիրում է մարմնի հանգստութիւն և փառկութիւն, նորանից հեռու է Աստուծո երկեղը:

— Քրիստոնեան պարտաւոր է խաչել իւր անձը հողւոր կատարելութեան համար, անձնատուր չլինելով՝ նիւթապաշտութեան և մարմնի կործանան նպատակով մեղկացուցիչ վայելքներով, չպիտի վախենալ ուղից, ծարաւից, ցրտից, ցաւերից, բամբասանքից, պէտք է տոկալ, պէտք է վարժուել ճգնելու հոգւով, մտքով, սրտով, եռանդով և արիւթեամբ մղել պատերազմ սրբութիւնը պաշտպանելու համար:

— Երանելի Յովհան Ոսկեբերանն ասաց. սուրբ

* Խօսում է Երեանի ս. Պողոս—Պետրոս եկեղեցում 1900 թուի պահոց երկրորդ կիւրաքէին: